

RÄTTIGHETER

Som framgår av vattenmärkning av bilder och denna försättsida till pdf-dokument så är har Nyeds Hembygdssällskap alla rättigheter till inscannat material i mediadatabasen.

Vi anser att innehållet i databasen är en del av vårt gemensamma kulturarv och har inget emot att materialet används privat.

Om det skall användas i kommersiellt sammanhang, kontakta oss!

Allt arbete med databasen sker på ideell basis men om du tycker att du vill stödja oss finns en minnesfond, som hjälper oss i vårt arbete.

Nyeds Hembygdssällskapets fond

Nyeds Hembygdssällskap har en egen fond för kondoleanser och hyllningar, donationer och gåvor. Fondens syfte är att ekonomiskt stödja Hembygdssällskapets kulturella verksamheter.

Hyllningsadresser - Kondoleansadresser

Till alla bemarkelsedagar: Dop, Bröllop, Födelsedagar mm.

Ett värdigt sätt att hedra en avlidens minne.

Vill Du utnyttja fonden och samtidigt stödja Nyeds Hembygdssällskapets kulturella verksamhet, sätt in en lämplig summa (minst 50:-) på postgiro 620 56 95-7

All kontaktinformation finner du på vår Hemsida <http://www.nyed.se>.

FÖRORD

Då jag skrev häftet om Bäckelidsbygden blev jag överraskad av den tacksamhet med vilket det mottogs.

Det var ett par hemmahörande i Fageråsbygden som hoppades att någon skulle skriva något liknande om deras bygd. Antydde även om jag ville göra det. Mitt svar då blev att det väl egentligen var någon från trakten som borde göra det. Men efterhand blev jag tänd för uppgiften och beslöt mig för att ta itu med den.

Resultatet föreligger nu i detta häfte. Jag tackar alla uppgiftslämnare som hjälpt mig.

Fullkomligt blir ju ingenting, inte heller det som står i detta häfte. Jag har på känn att många kommenterar; riktigt så var det väl inte, Om du någon gång företagit en sjöresa som har gått ut på ett stort vatten har du upplevt att föremålen på stranden du lämnat blivit mindre och mindre ju längre bort ifrån dem du kommit, Och så är det snart helt försvunnet. De lever endast i ditt minne och suddas ut med tiden. Så är det med saker och förhållanden som hör gången tid till.

Ofta hör jag människor säga: tänk om det blivit uppskrivet som den och den kände till men som nu har gått ur tiden. Det som försummats kan inget göras åt. Men så mycket mer angeläget är det att nu nedteckna det som nu är värdefullt att bevara för generationer i framtiden.

MARTIN CARLSSON

FRÅN SVUNNEN TID I ÖSTRA NYED

Om man från Sundetorp färdas österut är det glest med gårdar, Efter Bränningarna är det bara ett par ställen och Höglunda till att börja med, Men i Ängarna fångar blicken konturerna av Fageråskullen som majestätiskt höjer sig över omgivningen. Samma är förhållandet om man kommer från Lindfors. Jag kommer alltid att tänka på Omberg då jag på avstånd ser Fageråskullen. Det finns vissa likheter med den mäktiga bergshöjden vid Vättern. Men varifrån man kommer åker man in i tätbebyggelse. Det är byarna Fageråsen, Fageråshöjd och Sutterhöjden med sammanlagt ett 50-tal gårdar man passerar i genom och lämnar efter 2 km. i den långa uppforsbacken vid den sistnämnda byns slut. Vid sidan om ligger Sutttertjärn liksom även Ängbäck och kanske också Sandtorp som även kan räknas till trakten.

Varje bygd eller f.d. skolrote har sin speciella karaktär och egenart, Inom varje finne också något gemensamt, Det är en skola, en handelsbod och en eller två lokaler av något slag.D.vs den tid som gått. Skolor och affärer har försvunnit liksom en och annan lokal. I Hedåstrakten fanns en gång skola och affär. Inget är kvar och Sanne föreningshus användes obetydligt. Ett missionshusbygge var påtänkt men blev aldrig av.

I Bäckelid är skolan och affären nedlagda, missionshuset är sålt. Det skulle ha varit helt dött om inte skolan blivit fritidsgård med en livaktig idrottsförening som ägare.

Den bygd som denna skrift är menad att spegla kan skaffa sig lycklig i förhållande till de förut nämnda. Här finns både handelsbod och missionshus samt bygdegård, Verksamheten är väl inte så livlig i dessa lokaler som den varit men det förekommer dock en hel del. Och någon större avfolkning kan man inte tala om, I stället byggs det något hus. Min bror berättade för mig att en gång då han var med på färdbussen att en person medföljde denna som tydligen var en främling. Då man nästan åkt igenom byarna tog han till orda och frågade vad samhället de åkte igenom hette.

Frågan antydde att han väl inte tänkte sig att det var genuina bondbyar man passerade utan ett samhälle som Lindfors. Inom trakten finns den mäktiga Fageråskullen som en gång i tiden lär ha varit en av de öar (dvs. dess överdel) som höjde sig över vattenytan då havet sträckte sig långt upp i Värmland. När jag såg höjden första gången tänkte jag att uppifrån måste det vara en hänförande utsikt över det omgivande landskapet, Men jag hörde snart att någon sådan utsiktspunkt inte fanns. Men intressant vore det om det funnes ett utsiktstorn på lämplig plats som höjde sig över trädtopparna. Bygden har också en mindre sjö eller tjärn, Sutttertjärn. Den har sitt utlopp västerut mot mossen och vidare. Här som annorstädes har man tagit väl vara på all mark som går att odla och förvandla till åker. Långt bort mot Ängbäck finns en rätt stor uppodling som kallas Mare. Och en blick på den ekonomiska kartan visar flera mindre uppodlingar. En större sådan är Björnåsfallet där det varit två mindre gårdar som nu är fritidshus. Från Fageråsen har man också haft jord bortåt Ängbäck och Ängarna. Höglunda har en gång varit en mindre gård men genom tillköp av jord blivit en vad man kan kalla en medelstor egendom. I motsats till Bäckelidsbygden har det inte funnits så många mindre torp här och där. Vid Ängbäck har det funnits ett torp som hette Bruket. Man talar även om Jankärr men det har troligen ej varit någon bebyggelse där. Efter genvägen från Ängbäck till Sutterhöjden har ett par torp legat. Och mellan Höglunda och Fageråsen har det funnits ett par ställen, det ena kallades Gröna hålet och det andra nästan framme vid byn Tengvallstorpet.

Då jag förhörde mig om eventuella torp eller gårdar som försvunnit var det någon som gjorde gällande att det senare skulle ha varit där Lanzing senare bodde. Ur hade nämligen någon vid namn Tengvall varit bosatt. Bortom Sutterhöjden har det funnits ett ställe som hette Hanstorpet.

När korr den första bebyggelsen i bygden ? Ur Karl Em. Erikssons släkthistoria hämtar jag följande uppgifter. På 1500 talet var det område som utgör Nyed huvudsakligen täckt av stora skogar. 1540 fanns det enligt jordeboken endast fem gårdar med ett hushåll i varje. Norum tillhörde Alster. Molkom och Hulteby tillhörde Nedre Ullerud, Borserud och Hedås tillhörde Väse. Namnet Nyed förekommer först 1600. Fageråsen omtalas som skattenybygge 1603, senare hemman. Fageråshöjd krononybygge 1621, senare hemman. Sutterhöjden 1638, Suttertjärn 1652 och Ängbäck 1676. Om den som flyttade ut från Sutterhöjden till Ängbäck och odlade upp där, sades det att han flyttade till skogen. Det blev upphov till att byn fick binamnet Skogen. Detta förekommer än i dag men är troligen på väg tona bort,

Tvenne släkter har sitt ursprung i Fageråsen och Fageråshöjd. Erik Jonssons-släkten och Gabrielssläkten. Dessa har organiserats i släktföreningar. Initiativtagare till Erik Jonssonsläktens förening var Karl Emanuel Eriksson i Uddevallan numera avliden. Erik Jonsson som föddes 1705 förmodligen på den gård som kallas "Där Oppe" och avled 1776. Gabrielssläkten är något yngre. Den stammar från Gabriel Andersson född 1777. Han bodde på den gård i Fageråshöjd som ligger cirka 75 meter från vägkorset i Fageråsen till vänster. Men det förekommer också ett annat namn, Bengt Andersson född 1698 i Fasterud. Vilken roll han spelar i släkten är väl obekant, någon stamfader blev han i varje fall inte. Gustaf Pettersson I Mangstorp hette den man inom släkten som började forska i släktens historia och hans son Gunnar Pettersson fullföljde forskningen och ställde sig i spetsen för släktföreningens tillkomst. 1977 hade föreningen 320 medlemmar. Säkert finns det inom trakten hem där man kan redovisa en oavbruten följd av generationer långt tillbaka i tiden. Det enda jag känner till är gården Hagen i Sutterhöjden där egendomen har varit i samma släkt sedan någon gång på 1600 talet.

När man närmar sig Sutterhöjden lägger man märke till ett hus som skiljer sig en smula från andra hus. Men snart upptäcker man när man ser litet nogare efter att det är en affär, en ovanlig syn numera ute på landsbygden. ICA skylten talar om vilken butikskedja den tillhör. Men den började som ett kooperativt företag. Ortsbor som ansåg att det var behövt med en affär i bygdens centrum bildade en handelsförening och anställde en person att skifta affären. När denna förening bildades vet jag inte. När jag kom hit till Sundstorp 1922 var Vilhelm Löfgren ägare till affären och hade förut varit anställd av föreningen. Jag vet inte om han var den första föreståndaren men förmodar det. Han sysslade också med fastighetsaffärer. Vi kom ju häråt genom hans förmedling.

1923 sålde han rörelsen till August Pettersson. På den tiden drevs också en filial i Fageråsen. Den var i en byggnad som stod i vinkel emot ägarens, Gustav Johansson, bostad. Där hade förut Axel Karlsson i Sandtorp haft handel och även en man vid namn Lång från Väse. Den lades efter hand ned, inte förrän någon gång in på 1960 talet. Men bygdens folk kan vara tacksamma för den handel som finns. De många som förlorat sin närbutik vet vad det vill säga att mista affären. Jag minns när handeln i Hedås lades ned hade många det sagt: Om de lägger ner poststationen betyder inte så mycket, värre är det om affären försvinner.

Att vara handlare kan vara nog så bekymmersamt. Inte alltid får man alla varor till sig och det gäller att ha service och köra ut varor ganska långt ibland. Forna tiders handlare hade väl bekymmer med att få varor men sen fick de stå bakom disken och säljas. Kunderna kom till dem. Många av det nu uppväxande släktet kan fundera över varför bondgården vid vägkorset i Fageråsen kallas Boa. Det namnet fick den därför att det på tomten funnits en handelsbod och det namnet lever kvar och torde så bli i framtiden.

En gång gick landsvägen från det så kallade Skogkorset över Fageråskullen och kom fram vid Reling. Vägen som går förbi Höglunda fanns troligen också men den över höjden är väl av äldre datum. Den gick genom skog och var därför skyddad för vind och snöstormar. Den utgör också gräns mellan Fageråsen och Fageråshöjd. Någonstans efter den vägen finns det ett nattdamm eller damm som kallas Grötkoppen dit barn och ungdom sökte sig för att åka skridskor. Den håller dock på och växer igen. Något har visst gjorts för att förhindra att den helt växer igen så att älgar och andra djur har tillgång till vatten. Då jag beslöt mig för att skriva denna bygdeskildring i likhet med den jag förut skrivit om Bäckelidsbygden, gjorde jag det därför att jag bott så länge i Sundstorp att jag känner till en hel del. Vi kom hit till Värmland och gick av tåget i Geijersdal. Färdades till fots till Sutterhöjden och Löfgrens. Och skjutsades med häst vidare till Sundstorp. Den som skjutsade oss var från Där Oppe i Fageråsen och under färden berättade han för oss om sådant som vi hade nytta av att veta.

Under 60 år har jag följt utvecklingen och förhållandena i denna grannbygd och har därför en grundläggande kunskap om trakten. Men det räckte ju å alla fall inte långt. Och det som var det mest värdefulla, det som timat för längesedan hade jag ingen vetskap om, Jag fick rådet att kontakta några av de äldre i bygden, Einar Karlsson och och framförallt den snart 83-årige men minnesgode Axel Larsson. Med Einar har jag haft flera, en del långa telefonsamtal, men Axel var det bäst att besöka i hans hem. Där satt jag i 3 timmar en eftermiddag och språkade med honom. Men jag kunde inte frigöra mig från en vemodskänsla när jag såg hans vanställda händer. Dessa händer som en gång skickligt förde fiolstråken, som tryckte med tangenterna på pianot och orgeln.

När han var 10 år hade han tillsammans med sin far och farfar en punkt i programmet vid en fest i missionshuset. Det kungjordes i mötet att nu skulle tre generationer utföra ett musikstycke. Axels far Gustaf Larsson var organist i missionshuset och trakterade också fiol. Larssons tillhör en musikalisk släkt. Gustaf var kusin med musikdirektören Axel Södersten i Immanuelskyrkan i Stockholm och Axel följaktligen tremänning till den nuvarande innehavaren av tjänsten Gunno Södersten.

När Axel var i sitt livs bästa år och mest verksamma liv drabbades han av den fruktansvärda sjukdomen polio som gjort så många människor till invalider. Axel blev svårt drabbad fick även ledgångsreumatism och sitter nu i rullstol. Många skulle helt förlora humöret efter sådana prövningar men så är inte fallet med Axel Larsson, även om han önskade att han, om blott för en enda dag finge vara helt frisk och känna hur det är.

Sutterhöjden är också känt för den badanstalt som en gång funnits där. Den hade en föregångare. Det var en person vid namn Lars Jansson som började med den. Hur man kom på att det var något extra med vattnet vet jag inte. Men prov som tagits har visat att det var jämbördigt med vattnet vid Loka hälsobrunn. Jansson tog sig an de manliga badgästerna och en kvinna damerna. Om det blev något uppehåll en tid vet jag inte. Men så småningom lyckades någon få med sig andra i byn och man anställde en byggmästare Filip Olsson från

Filipstad och uppförde lokaler. Jag tror det var Axel Larssons farfarsfar som lyckades få övriga bybor med sig på företaget, Man byggde avklädningsrum, maskinhus, en pump som tog upp vatten till en cistern. Likaså en paviljong. Efter vad jag förstår blev de som sökte sig till badanstalten inkvarterade i hemmen, Matservering förekom som någon förestod. Massör fanns också. Och på senare tid hade doktor Bergen-gren i Molkom mottagning för badgästerna i missionshusets lilla sal en gång i veckan, Huruvida någon eller flera uppnådde bättre hälsa är svårt att känna till.

Dock talas det om en man från Brattfors som vistades vid badanstalten tre somrar i följd. Han lär ha uppnått betydligt bättre hälsa och kunde åta sig arbete som han tidigare ej kunnat utföra. Hur stor del i hans förbättring behandlingen vid badanstalten hade är ju ej så gott att säga. En tid tjänstgjorde en dotter till kyrkoherde Elmer som massör. Till paviljongen kunde folk få komma och dricka av det hälsobringande vattnet. Men det var ju också en ekonomisk fråga och det vållade ju bekymmer och många tröttnade väl och ville dra sig ifrån. Rörelsen överläts till Vilhelm Löfgren som drev den så länge han bodde i Sutterhöjden. De sista innehavarna var två damer, den ena vars namn jag glömt, jag tror hon hette Nilsson, var sjuksköterska och den andra hette Luppert och var dotter till en tysk läkare. Nu är badanstalten ett minne blott men har spelat en stor roll å bygdens historia. De båda damerna hade också en mindre kaféörelse i sitt hem.

Axel Larssons farfarsfar som visst hette John Jans son var en så kallad klok gubbe. Sådana fanns ju förr i tiden liksom kloka gummor som var läkekunniga och som människor sökte för att få hjälp mot olika åkommor. De sysslade med naturläkemedel och hade blick för hur folk behövde få hjälp. En gång hade en syster till Axels farfar varit på en juldans. När han kom hem fram på natten kände hon sig hungrig, Och för den skull gick hon in i skafferiet för att se om hon kunde komma över något ätbart. Hon fick då syn på en bit ostkaka som hon bet en bit av. Men det var en konstig smak på ostkakan så hon ropade till sin mor och frågade vad det kom sig att ostkakan smakade så konstigt. Modern blev förfärad och upplyste om att hon blandat in arsenik i ostkakan för att råttorna skulle få sig en dosis till döds. Men Jansson lagade till en medicin av snus och urin som han bakade ihop och som hon fick intaga. Denna vedervärdiga medicin hade till följd att hon fick kräkas vilket förmodligen räddade hennes liv.

Axel berättade den historien för provinsialläkaren då denne en gång besökte honom. Och läkaren kommenterade: Det var en snabbtänkt doktor. En man i byn som jag förstår var skräddare för de kallade honom Skräddar-Johannes fick svår värk i en tumme av någon orsak. Jansson behandlade honom men en dag kom mannen i fråga och nu var värken så olidlig att han inte kunde uthärda längre. Den skicklige naturläkaren hämtade då hammare och stämjärn och med ett kraftigt slag högg han av tummen. Det var tydligt att det blivit kallbrand i tummen och då hjälper ingenting annat än amputation. Här kan det vara på sin plats att nämna Petter Svensson. Han var något av mångsysslare och bland annat drog han ut tänder på folk som ansattes av tandvärk, Han blev mycket gammal, inte 100 år men kanske inte så långt ifrån. Någonstans i närheten av missionshuset bodde en gång en person som kallades Skrålsven. Han var ett original som pratade lite hit och dit. En gång var han till Bäckelid på ett sommarmöte. Vid det tillfället medverkade en sångkör från Sutterhöjden. Den hade bildats av Axel Larssons farfar. Skrålsven blev så gripen av sången att han gick till en bekant och lånade 50 öre av denne och lade i kollekten. Sedan ville han bjuda predikanten på sprit men denne tackade givetvis nej. Då bjöd han körledaren istället men med samma resultat.

En gång i tiden fanns ingen bebyggelse på översidan av landsvägen genom byn. Där släppte man svinen och kallades därför Svinheden. Det var väl på något vis inhägnat annars hade väl svinen sprungit till skogs. Helt plötsligt började en griskulting skrika i högan sky. Folk kom ut och någon ropade att en hök slagit ned på "soa". Men det var ingen hök utan en björn som var framme. Att ha rasthagar åt svinen var troligen något ganska ovanligt förr, har hört att det förekom både i Bäckelid och Hedås. I Axels hem hände sig också att det blev ett väldigt liv i farstun och trappuppgången. Det var en varg som förföljde en katt och som visst slutade med kattens död. Det är något att tänka på för dem som ivrar för inplantering av varg i bygderna.

Vi brukar tala om luffare, dessa vägens vandringsmän som ej hade något hem utan färdades utan egentligt mål. Vad som var orsaken till deras kringflackande och till synes meningslösa liv är inte gott att veta. Man talar om arbetslöshet eller arbetslust, äventyrlighet osv. Förmodligen både det ena och det andra av dessa orsaker. Då förelåg skyldighet i byarna att ta emot dessa vandrare, Till den ändan och för att det skulle vara ordning på det hela hade man en s.k. luffarklubba. På denna var det inristade initialer på bönderna. När en luffare kom fick han leta rätt på den gård som sist härbärgat någon och söka upp den gård som stod i tur att ta emot. Det måste finnas en säng i köket där luffaren fick ligga, därtill kom naturligtvis att han skulle ha mat när han kom och innan han fortsatte nästa dag. Denna skyldighet hade man både i Fageråsbyarna och i Sutterhöjden. Men det kunde också hända att man fick besök av sådana som man ej hade skyldighet att ta emot. Man skickade in någon som var lidande på något sätt och som man inte tyckte att man hade hjärta att avvisa.

Men så visade det sig att det kunde vara både en eller två hästskjutsar man fick bereda rum åt. Och givetvis också mat. En lättnad blev det då tegelbruket i Lindfors kom till. Då sökte sig luffarna dit till de varma tegelugnarna. Men mat kom de ju och ville ha. Nu är det sällsynt med luffare, Deras tid är förbi.

På 1870-talet byggdes Bergslagsbanan från Göteborg till Falun. Den förband Västkusten med Bergslagen och var på sin tid en förnämlig järnväg, Nu är den stympad och är ingen enhetlig del. Det är en tidsfråga när den del av banan som går genom våra trakter upphör att vara personförande och blir ersatt med landsvägsbussar. Något som förresten redan sker. När järnvägen planerades utlöstes det till att börja med ingen större glädje. Man var invand med det liv man levde och insåg inte att banan skulle bli till någon större nytta. I stället skulle det ta inkomst för körslor man fick utföra. Man hade klarat sig utan järnväg hittills och kunde göra det även i framtiden. Mönstret känns igen inför allt nytt som kommer fram. Järnvägsbolaget ville förlägga en station vid den plats där senare en anhalt inrättades, men motstånd från bygdens folk gjorde att den fick förläggas vid Geijersdal.

Det sägs även att Uddeholmsbolaget helst såg att stationen blev där. Det var närmare dit för det stickspår som skulle byggas från Brattfors. Men med tiden insåg man misstaget att ha så långt till tåget och på begäran fick man en anhalt som fick namnet Suttertjärn. Troligen därför att till den gick ett stickspår till den grusgrop där järnvägen hämtade grus för att sprida på järnvägsbanken. Annars skulle det rätta namnet ha varit Fageråshöjd då den låg på byns marker. Anhalten utnyttjades av resenärer inte bara från trakten utan också långt i från, Jag åkte många gånger därifrån. Det var omkring 1935 den kom till. När den lades ner vet jag inte, men efter 1950 kom bilarna att bli nästan var gårds egendom och då minskade behovet av tågresande starkt och anhalten drogs in. Den var dock till nytta för skogsägare därför att det ställdes iordning en lastplats för virke. Vagnar lastades och kördes fram till järnvägsspåret och inkopplades på godståget för befordran till något bruk. Men en gång gick det galet. Man fick

inte ut bromsklotsarna i tid utan vagnarna som var lastade med massaved fortsatte ut på spåret. Det lutade utför och farten ökade, Så var oturen den att från Lindfors kom ett godståg. Föraren på detta såg vagnarna komma och bromsade. Han lyckades visst stanna och backa något men det blev en smäll så massaveden spriddes ut i terrängen,. Loket skadades så ett nytt lok måste sättas in från Daglösen. Lokföraren fick belöning för sin rådighet. Detta hände sommaren 1937.

Då järnvägen kom till fick många i bygden arbete, dels i grusgropen, dels i replaget och som banvakter. Någon gång i forntiden eller för länge sedan inträffade ett jordskred vid Edsbäck som vållade att Klarälven bröt sig en ny fåra mot Munkfors och Karlstad. Förut anser geologerna att den runnit genom Råda - Lids och Grässjöarna och Alstern. Vidare åt Geijersdal och Ängbäck och mynnat ut i Väneren vid Ölme, Den skulle alltså ha flutit igenom en del av bygden. En geolog vid namn Hörner gjorde någon gång, efter vad jag förstår på 1920-talet undersökningar i trakten med borrhningar och iakttagelser. Och kom väl: till resultatet att antagandena var riktiga. Fast nog kan man vara litet skeptisk. Är det riktigt har en väldig igenslamning ägt rum under tiden.

Marken under Sutterhöjden är emellertid rik på vatten, Därom vittnar den vattentäkt som ordnats och som förser hela byn med vatten. Tillgången är riktig och prov har konstaterat att det är samma vatten som i Alstern.

En annan rikedom är den mäktiga grusåsen där det hämtats mängder av grus och sand till olika ändamål. 1939 etablerade sig Helmer Melberg i Sutterhöjden och startade där en cementindustri som med åren växte ut med tillverkning av brunnsringar, vägtrummor, cementrör och byggsten. Till att börja med var Melberg ensam ägare, men troligen 1945 bildades bolag, då Molkoms bruk ingick som aktieägare. När verksamheten var som störst sysselsatte den ett 20-tal personer och ibland några till. Rörelsen såldes 1971 till Gelleråsen som flyttade fabrikationen till Filipstad. Numera är bara ett par man sysselsatta med det grus som säljs,

Den fina sandjorden ledde till en omfattande odling av potatis som huvudsakligen såldes i Filipstad. Potatisen höll en hög kvalité och potatisen från Sutterhöjden och Fageråsen var berömd och omtyckt. Att den kom från dessa byar var en borgen för prima vara. Men så kom potatiskräftan och det blev nedbantning av potatisodlingen och nu sätts det inte mycket potatis längre.

En gång i juni 1922 kom jag hem efter min tidningsrunda som tog 2½ timme med Bergslagsposten. Mitt distrikt låg i de yttre stadsdelarna och fullgjordes på em, Den rundan hade jag gått länge men nu hade jag slutat skolan. Det var inte så roligt hemma. Pappa hade bara tillfälligt arbete, gick arbetslös sedan företaget där han arbetat gått i konkurs. Min bror hade fått ett arbete som han inte trivdes med. Jag tror det var han som ivrigt studerade tidningen och gav till ett utrop: här är det en annons om två egendomar. Pappa hade varit och sett på ett par mindre jordbruk i trakten men inget hade passat.

Annonsören hette Vilhelm Löfgren och adressen var Sutterhöjden, Geijersdal. Var i Sverige fanns Geijersdal. Pappa svarade på annonsen och då fick vi reda på att det var någonstans i Östra Värmland. Märkligt Värmland hade i mina barnår framstått som ett sagolandskap och i en uppsats i skolan där vi skulle redogöra för hur vi tänkte oss framtiden skrev jag att jag ämnade flytta till Värmland. Skulle den framtidsvisionen redan bli verklighet. Pappa reste och såg på det. Det blev köp och den 29 augusti 1922 anlände vi till Värmland. Vart vill jag nu komma med detta? Jo, gången var den att brev gick fram och åter genom Postverkets försorg.

Pappas svarsbrev kom till Geijersdal eller rättare Suttertjärn där postanstalten var belägen. Posten är något populärt och fyller en väsentlig uppgift i samhället. Brevbäraren är en gärna sedd och väntad person. Från posten i Suttertjärn hämtades posten till affären i Sutterhöjden och dit fick man gå och hämta den. Sett från dagens situation var det väl inte så tillfredsställande. Men förmodligen var det sämre förut. Då var poststationen längre bort i Molkom eller kanske Lindfors. Lantbrevbäringen ute på landsbygden började i regel med att folket anställde någon som for och hämtade deras post och betalade denne därför. En stor förbättring kom till stånd då Postverket efter framställning ordnade med en lantbrevbäringslinje från Geijersdal till Ölmhult- Ängbäckstorp- Fageråsen- Geijersdal. Det var 1928. Sedan lades Geijersdal ned och det blev Lindfors och slutligen Molkom.

Elström fick bygden omkring 1920 och vad den betyder i jämförelse med förhållandena tidigare behöver knappast nämnas. Elljus och elkraft har revolutionerat mycket. Och i enlighet med byar av samhällskaraktär har man begåvats med gatubelysning efter landsvägen. Den kostade väl en del när den byggdes men alla är glada över att den kom till stånd.

Liksom överallt på andra håll hade väl bönderna skyldighet då det gällde vägunderhållet. Bönderna hade vägstycken att sköta. Och vintertid att hålla vägarna öppna. Sutterhöjden svarade för snöplogningen från Väsegränsen neråt Norenberg och till Fageråsen. Ett ploglag svarade för sträckan Gruvendalebackarna- Skeppundsdalen. I det laget ingick Ängbäck. Ett tredje lag plogade från Fageråsen mot Lindfors. I det laget ingick också Sandtorp och Spätterud.

När skolan i Fageråsen (den ligger dock på Fageråshöjds område) byggdes är okänt men ligger nog ganska långt tillbaka. Den var länge vallokal men då den lades ned fick missionshuset tjäna som vallokal, tills valdistriktets valförrättningar flyttades till Lindfors skola,

En skytteförening finns som har gamla anor. Fageråsens skytteförening. Jag hör inte så mycket talas om den numera men den existerar dock. Till densamma har skyttar anslutit sig långt ifrån tex. ända från Hedebacka i Väse. Och säkert har många genom föreningens verksamhet blivit skickliga å att hantera skjutvapen.

En nödvändig förening på sin tid var hästförsäkringsföreningen. Men traktorerna kom och övertog hästarnas jobb och föreningen behövdes inte längre och den upplöstes och pengarna som fanns i kassan skänktes till ideell verksamhet. Hästar finns det för all del några stycken men inte för att draga olika jordbruksredskap eller timmerdoningar utan för att rida på.

Missionsverksamheten har varit stark i bygden. Nyeds missionsförsamling bildades 1859 men saknade lokal till 1875 då det första missionshuset byggdes i Upperud. Det lades i aska vid eldsvåda den 27 maj 1899, åtta dagar efter det församlingen firat 40- årsjubileum. När de medlemmar i församlingen som fanns i Sutterhöjden och Fageråsen ordnade sig till en krets vet jag inte och troligen ingen annan heller. 1875 gick en andlig väckelse fram då många kom till tro. Vid den väckelsen blev flera som arbetade vid järnvägsbygget och deltog i mötena omvända, Man samlades i hemmen och det kan tänkas att man ibland fick ha möten i skolhuset. Missionshuset uppfördes 1888 och Petter Svensson var byggmästare efter vad jag hört. Vid sekelskiftet var det väckelse på nytt. Då uppkretsen det högsta medlemsantalet i sin

historia, 121 medlemmar, Det är möjligt att det var vid den väckelsen som Boltzius och Frälsningsarmén medverkade i mötena. Söndagsskolan är säkerligen av gammalt datum. Dessutom har under årens lopp även tidvis varit juniorverksamhet och en scoutkår med lärare Olle Hävert som ledare funnits. Försäljningarna har alltid varit och är alltfört något extra. På 1930-talet när vi fick in 150 kr. på en skördefest inkasserade man i Sutterhöjden 500. Numera är det lotterierna med tavlor av Sinka och även av Hugo Larsson och nu blir det 10000.

Det har också varit en blåbandsförening men jag tror inte den var så livaktig och inte heller var verksam så länge. Även en KFUM-avdelning har funnits men jag vet inte mer om dess verksamhet än att den funnits till. Hur länge den existerade känner jag inte till och har inte kunnat få reda på heller. 1933 bildades en avdelning av JUF. Det kom en ombudsman till trakten i avsikt att få igång en sådan förening.

Man kom samman en liten grupp i ett hem. Beslut fattades att bilda förening. Man var inte så många men det räckte dock till att välja styrelse. Men föreningen växte snabbt i medlemsantal. Och snart stod det klart att det skulle bli en effektiv verksamhet var det angeläget att få den fasta punkt som en lokal utgör. Intresset var stort för byggande av en bygdegård. Den blev också bygd på den plats där en dansbana funnits. Kanske den var kvar men möjligen inte användbar. När den en gång byggdes var en av initiativtagarna Emil Jansson som senare blev missionsförsamlingens ordförande under många år. Olle Einarsson har skrivit en artikel om föreningen i Nyedsboken varför jag här i korthet nämner att den verksamhet som bedrevs bestod i studier, ett bibliotek startades, fester anordnades, 1 maj hade man vårfest.

En livaktig ungdomsverksamhet kom igång som hette Unga Odlare, En bastu byggdes och användes en tid men är nu nedlagd sedan länge. Några JUF-möten förekommer vad jag vet inte heller, men skötseln av bygdegården åvilar forna medlemmar. Och bygdegården är fortfarande till stor nytta för tillställningar av olika slag. De senaste årtiondena har ett stort intresse för idrott varit tillfinnande och har väl varit JUF som varit anordnare av tävlingar på skidor och orientering. Numera är det SK Örnen som står för arrangemangen. Och många idrottsutövare från bygden har kommit högt upp i prislistorna vid tävlingar.

Det har alltid varit en viss känsla av samhörighet mellan Bäckelidsbygden och Fageråsen-Sutterhöjden. Då det varit fest i Sutterhöjden har folk från Bäckelid känt det naturligt att åka dit, och då det varit försäljning eller stormöte i Bäckelid har folk från Sutterhöjden-Fageråsen mött upp där. När blåbandsföreningen i Bäckelid blommade upp 1934 kom åtskilliga österifrån hit och blev medlemmar. När JUF startade i Fageråsen kom många från Bäckelid dit och gick in i föreningen. Och SK Örnen i Bäckelid har ett mycket starkt inslag av medlemmar från Fageråsen - Sutterhöjden. Vilket har till följd att föreningen ofta förlägger aktiviteter i Fageråsen.

På 1930- talet bildades en sångkör som hette Östra Nyeds hembygdskör. Ledare ock dirigent för den var lärare Wallin. Hur lång tid den existerade vet jag inte men den framträdde ofta och berikade med sin sång de fester och möten de blev kallade att medverka vid.

Det är den 29 dec. 1982 då jag skriver detta. Året går mot sitt slut. Så gör också detta försök till en skildring av en grannbygd. Jag skriver på försök. Hur jag lyckats får de bedöma som läser detta. En bättre penna än min skulle ha gjort det på ett bättre och fullödigare sätt. Jag har av intresse gjort det efter min förmåga.

MARTIN CARLSSON